



Clypevs Theologiæ Thomisticæ

Continens Tractatus de Beatitudine, de Actibus humanis, eorumque Moralitate; de Virtutibus ac Donis, de Vitiis ac Peccatis, & de Legibus, nec-non Dissertationem Theologicam de Probabilitate

Gonet, Jean-Baptiste

Parisiis, 1669

Art. IV. Quæ docet D. Thomas de æqualitate & duratione virtutum, breviter expenduntur?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77355](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77355)

lam veram virtutem habere. In quo multus præter ceteros est Augustinus variis in locis, sed præsertim 4. contra Julian. cap. 3. ubi ait *non esse veras virtutes, nisi ubi est vera sapientia & charitas Dei. & ideo non esse inter Romanos & Græcos, qui essent veri sapientes, studiosique censendi.* Idem docet filius ejus sectator Prosper lib. 1. de vocat. Gentium cap. 7. & sæpe alibi. Subscribit Bernardus serm. 22. in Cantica in fine, & plures alij.

52. Ad hæc facile responderetur, Augustinum, & alios SS. Patres, nomine *vera virtutis* intelligere virtutem perfectam, quæ hominem promoveat ad vitam æternam, sive, ut ipse loquitur loco citato, *quæ liberandis & beatificandis hominibus deserviat.* Unde ibidem ait: *Si ad consequendam veram beatitudinem, quam nobis fides per Christum promissit, nihil prosunt homini virtutes, non sunt vera virtutes.* Quod verò idem S. Doctor agnoscat in peccatoribus & infidelibus veras virtutes, id est quæ retineant essentiam & quidditatem virtutis, patet ex Epist. 130. ubi ait continentiam Polemonis ad hujus vitæ honestatem valuisse, hoc est fuisse verè bonam intra gradum virtutis moralis Philosophicæ, & donum Dei illam appellat: negat tamen ad futuram immortalitatem valuisse, quia defuit Charitas & Religio in verum Deum. Apertè etiam lib. de spiritu & littera cap. 27. docet Gentem, etiam si impias, & à veri Dei notitia ac cultu extorres, quædam tamen opera edidisse, *quæ secundum justitiæ regulam merito recteque laudantur*, ac proinde undequaque bona sunt, & verarum virtutum. De quo fufius in tractatu de gratia.

Disput. 1.
art. 3.

53. Obijciunt secundò: Charitas est forma virtutum, ut docet S. Thomas 2. 2. qu. 23. art. 8. Ergo tam impossibile est virtutibus quibusvis esse in rerum natura sine charitate, quam homini absque anima rationali.

Respondeo quod quando charitas à Theologis *forma virtutum* appellatur, non eo sensu hoc dicitur, quasi charitas sit aliis virtutibus essentialis, vel absolute necessaria, ut illæ in suo ordine, & intra finem sibi connaturalem, sint & dicantur veræ virtutes; hoc enim à nullo probato Authore assertum est, & rejicitur à D. Thoma citato in resp. ad 1. sed sensus solùm est (ut idem S. Doctor in corpore ejusdem articuli declarat) charitatem esse formam assistentem, & intrinsecam, quæ ceteræ virtutes in suis actionibus ad finem ultimum diriguntur, ac veluti formantur, accipiendi perfectionem illam extrinsecam, quæ ipsis advenit ex eo quod referantur ad ultimum finem hominis supernaturalem, in quem non subveherentur absque charitate. Nihilominus tamen ex suo intrinseco & connaturali fine, qui naturæ septis coërcetur, habent honestatem, & bonitatem naturalem, supernaturali adventitiæ substratam, sed quasi informem, eò quòd denu- detur ornamento illo insigni, quod per charitatem posset accedere.

54. Obijciunt tertio: Sicut scientiæ dependent à principiis, ita virtutes morales à finibus: Sed impossibile est dari scientiam, intellectu errante circa principia, aut ea ignorante: Ergo etiam impossibile est veras reperiri virtutes, si appetitus non habeat rectum affectum circa finem: Atqui existens in peccato mortali est aversus à Deo ut fine ultimo, tam naturali, quam supernaturali: Ergo non potest habere veras virtutes.

A Respondeo quod ut intellectus habeat veram scientiam de aliquo objecto, non aliud requiritur, quàm quòd sit bene dispositus circa propria illius principia, vel ea firmiter credendo, vel evidenter in se cognoscendo, quacumque existente dispositione circa principia communissima, quamvis sine illa non sit scientia perfecta, sed habeat potiùs statum dispositionis, quàm habitus. Similiter ut vera virtus acquiratur & conservetur in appetitu, sufficit quòd appetitus sit bene affectus ad finem proprium ipsius virtutis, quamvis non sit conversus ad finem ultimum simpliciter; sine qua conversione virtus non potest esse perfecta, nec meretur simpliciter nomen virtutis, magisque habet statum dispositionis, quàm habitus.

B Obijcies quartò contra secundam conclusionem: Per unicum actum intemperantiæ charitas destrui potest, putà per unicum comestionem carniùm die ab Ecclesia prohibito: Sed nulla virtus acquisita per unicum actum corrumpitur, sicut nullum vitium per unicum actum generatur: Ergo virtus acquisita potest sine charitate conservari. Unde S. Thomas infra qu. 71. art. 4. docet unum vel alterum peccatum mortale simul cum virtute acquisita esse posse, quamvis non cum infusa.

C Respondeo hoc argumentum probare quidem virtutem acquisitam, quantum ad essentiam, posse sine charitate subsistere, non tamen quantum ad perfectionem & statum: quia ad hujusmodi statum destruendum sufficit unicum peccatum morale; cum illud sufficiat ad destruendam perfectionem prudentiæ. Neque D. Thomas loco citato insinuat peccatum mortale conjungi posse cum virtute acquisita, in statu perfecto existente, sed duntaxat cum virtute acquisita quantum ad essentiam. Potestque hoc declarari exemplo vitiorum, quæ licet quantum ad subitantiã non destruantur unico actu contritionis, vel charitatis, destruantur tamen quantum ad statum vitij, ut docet idem S. Doctor qu. 1. de virtut. art. 10. ad 16. his verbis: *Licet per actum unum simplicem non corrumpatur habitus acquisitus (scilicet secundum substantiam) tamen actus contritionis virtute gratia habet quòd corrumpat habitum vitij: unde in eo qui habuit habitum intemperantiæ, cum contrivitur, non remanet cum virtute temperantiæ infusa habitus intemperantiæ, in ratione habitus, sed in via corruptionis.*

ARTICVLVS IV.

Quæ docet D. Thomas de æqualitate & duratione virtutum, breviter expenduntur?

E DE his proprietatibus tam copiose disserit S. Doctor hic qu. 66. & 67. ut nihil profus addendum sit, sed breviter & compendiose explanandum quòd ille fufiori stylo & lato calamo tradit.

Quantum ergo ad æqualitatem virtutum qu. 66. docet quòd in virtutibus quæ differunt specie, una est major aliã, secundum quòd est rationi propinquior: & quia inter virtutes morales prudentia magis perficit rationem, illa aliis virtutibus moralibus præfertur; sicut visus om-

nibus externis sensibus antecellit: Unde sicut Philo visum, *Regem sensuum* appellat, ita prudentia virtutum moralium Regina nuncupatur, propriusque ejus actus est imperium. Si autem fermo sit de virtutibus ejusdem speciei, sic nulla est major, vel minor secundum seipsam, sed solum ratione participationis subiecti, vel majoris intentionis seu radicationis in diversis subiectis, vel etiam in eodem secundum diversa tempora. Quod si attendantur prout sunt simul connexæ in aliquo subiecto, tunc ratione participationis subiecti sunt æquales quadam æqualitate proportionis, quantum ad id quod est formale in illis, nempe constitutionem medij rationis. At quantum ad id quod est materiale, nempe quantum ad inclinationem ad actum virtutis, potest esse inæqualitas: quia potest aliquis promptior esse ad actum unius virtutis, nempe justitiæ, quam ad actus alterius, puta fortitudinis, iique vel ex natura, vel ex consuetudine, vel etiam ex gratiæ dono.

Hæc doctrinâ D. Thomæ confutatus manet error Stoicorum, qui (ut videre est apud Tullium §. de finibus, & apud Laërtium in Zenone) virtutem ejusdem ubique statuerent esse asserbant, nec intendi posse, aut remitti. Quod spectat illud Senecæ Epist. 7. *Virius non potest major aut minor fieri, unius statuta est.* Et mox: *Non intenditur virius, idem esse dicebat Socrates veritatem & virtutem. Quomodo illa non crescit, sic nec virtus quidem. Habet numeros suos, plena est.* Rursusque paulò post: *Perfundebit sapientia unum bonum esse, quod honestum: hoc necremitti, nec intendi posse, non magis quam regulam, quæ rectum probari solet, quam si flectes, quidquid ex illa mutaveris, injuria est recti. Idem ergo de virtute dicimus: & hæc recta est, flexuram non recipit, rigida est, amplius intendi non potest.*

Docet præterea S. Thomas eadem questione virtutes intellectuales præminere moralibus: quia illæ perficiunt intellectum; istæ appetitum, qui est minus nobilis quam intellectus. Inter illas verò sapientiam dicit esse omnium perfectissimam: tum quia considerat objectum nobilius, nempe altissimam causam, quæ Deus est: tum etiam quia cum per causam judicatur de effectu, & per causam superiorem de causis inferioribus, sapientia habet ferre judicium de omnibus aliis virtutibus intellectualibus, & ejus est alias in suos fines dirigere & ordinare; unde est quasi architectonica respectu omnium.

Quæ autem ex virtutibus moralibus præcellat aliis, quæ verò cedat, difficilè declarari posse asserit Nazianzenus orat. 16. *Quemadmodum* (inquit) *etiam in prato quodam, plurimis & suavis floribus referto, florem omnium pulcherrimum & fragrantissimum reperire haud facile est; alio nimirum aliàs olfactum & aspectum ad se distrahente, atque ad primum eum decerpendum alliciente.* Nihilominus S. Doctor inter virtutes purè morales justitiam ex eo dicit præferendam esse reliquis, quod & subiectum habeat sublimius, nempe voluntatem, cum reliquæ appetitui sensitivo insideant; & objecto etiam nobiliori potiat; versatur enim circa operationes ad alterum, quibus homo non in se tantum, sed etiam erga alios perficitur. Unde Aristoteles §. Ethic. cap. 1. *Præclarissima virtutum (inquit) est justitia, & neque Hesperus, neque Luciferia admirabilis.* Dixi ex virtutibus purè morali-

bus, quia prudentia, quam cæteris virtutibus moralibus præferendam esse diximus, nedum moralis est, sed præterea intellectualis.

Quinam verò sit ordo dignitatis inter temperantiam & fortitudinem, discipatio est inter Philosophos. Plato enim 2. de legibus, temperantiam fortitudini præferre docet. Cui suffragari videtur Scriptura, cum ait Proverb. 16. *Qui dominatur animo suo (concupiscentiam scilicet frando) melior est expugnatore urbium.* Unde Cyprianus libro de bono pudicitæ: *Qui hostem vicit, illo fortior fuit: sed alter qui libidinem repressit, fortior seipso fuit: qui inimicum prostravit, externum hostem percussit; qui cupiditatem repressit, hostem domesticum superavit.*

Nihilominus Aristoteles & D. Thomas fortitudinem temperantiæ præferunt: nam S. Doctor hic qu. 66. art. 4. in corp. sic discipat: *Virtus aliqua simpliciter dicitur major, secundum quod in ea majus bonum rationis relucet &c. Inter alias autem virtutes morales, quæ sunt circa passiones, tanto in unaquaque magis relucet rationis bonum, quanto circa majora motus appetitivus subditur rationi. Maximum autem in his quæ ad hominem pertinent, est vita, à qua omnia alia dependent: & idè fortitudo, quæ appetitivum motum subdit rationi in his quæ ad vitam & mortem pertinent, primum locum tenet inter virtutes morales, quæ sunt circa passiones.* Unde quando Proverb. 16. dicitur: *Qui dominatur animo suo, melior est expugnatore urbium, per dominatorem animorum, in eo divino oraculo, non incommode intelligi potest ille qui per patientiam, fortitudinis administram, cohibet impatientis animi motus, ne erumpant; ita ut his verbis nihil aliud significetur, quam inter munera fortitudinis patientiam præferre aggressioni: quod verum esse in tractatu de virtutibus cardinalibus ostendemus. Sic sanè eum locum intellexit S. Gregorius homil. 31. in Evang. ubi hæc scribit: *Minor est victoria urbes expugnare, quia extra sunt quæ vincuntur: majus autem est quod per patientiam vincitur, quia ipse à se animus superatur, & semetipsum sibi semetipsi subicit, quando eum patientia in humilitate tolerantia stravit.**

Articulo 6. ejusdem qu. 66. docet S. Thomas charitatem esse maximam inter virtutes Theologicas, quia propinquius Deum respicit quam cæteræ. De quo fusè in tractatu de virtutibus Theologicis.

Quantum verò ad durationem virtutum idem S. Doctor qu. 67. art. 1. docet virtutes morales acquiras non remanere post hanc vitam, quoad ipsarum materiale: quia ibi nullus erit locus concupiscentiæ, & delectationibus ciborum & venereorum, quæ sunt materia temperantiæ; aut distributionibus, & commutationibus rerum quæ veniunt in usum præsentis vitæ, circa quas versatur justitia: remanere tamen in Beatis, quantum ad earum formale, nempe quantum ad modum, seu ordinem rationis, quo appetitus rectificatur & conformatur rationi. Unde Augustinus 14. de Trinit. cap. 9. *Prudentia ibi erit sine ullo periculo erroris; fortitudo sine molestia tolerandorum malorum; temperantia sine repugnantia libidinum.*

Articulo 2. similiter asserit virtutes intellectuales post hanc vitam remanere quidem in omnibus, secundum id quod in ipsis est forma-

le, nimirum secundum species intelligibiles in intellectu possibili servatas; non manere tamen quantum ad materiale, nempe quantum ad phantasmata è quibus extrahuntur per intellectum agentem: quia cognitio non fiet tunc per conversionem ad illa, sed erit alius modus intelligendi.

Articulis sequentibus docet ex virtutibus Theologicis, nec fidem, nec spem, sed duntaxat charitatem remanere in patria. De quo in tractatu de virtutibus Theologicis.



DISPUTATIO VI.

De donis Spiritus Sancti.

Ad questionem 68. Divi Thomæ.

CVM dona Spiritus Sancti maximam cum virtutibus habeant cognationem, tractatu de virtutibus subjungimus veluti appendicem, disputationem de donis Spiritus Sancti, in qua de illis tam in communi quam in particulari breviter differemus.

ARTICVLVS PRIMVS.

Utrum dona Spiritus Sancti sint habitus, à virtutibus etiam infusis distincti?

DUPLICITER potest aliquid dici donum Spiritus Sancti: primò generali quadam ratione, quia scilicet gratis à Spiritu Sancto ut à causa efficiente procedit; & in hoc sensu omnes gratiæ, & virtutes infusæ possunt dici dona Spiritus Sancti: secundò speciali quadam ratione, quatenus donum importat specialem dispositionem à Spiritu Sancto anime impressam, quæ disponitur ad hoc ut benè & facillè ab ipso ad opera extraordinaria moveatur. Dari autem in nobis huiusmodi dona seu dispositiones. constat tum ex Scriptura, Isaia 11. Ecclesiast. 10. & 15. 1. ad Corinth. 12. & alibi sæpè, ubi fit expressa illorum donorum mentio: tum etiam ex hymno Ecclesiastico, in quo Spiritus Sanctus *Septiformis munere* appellatur, ipsumque his verbis Ecclesia interpellat: *Datus fidelibus in te confidentibus sacrum septenarium.*

Accedit ratio D. Thomæ, qui hinc art. 1. sic discurreit: *Omne quod movetur necesse est proportionatum esse motori. & hæc est perfectio mobilis in quantum est mobile, dispositio quæ disponitur ad hoc quod bene moveatur à suo motore: Quanto igitur movens est altior, tanto necesse est quod mobile perfectiori dispositione ei proportionetur; sicut videmus quod perfectius oportet esse discipulum dispositum ad hoc ut altiores doctrinam capiat à Doctore. Manifestum est autem quod virtutes humana perficiunt hominem, secundum quod natus est moveri per rationem in his que interiorius vel exteriorius agit: Oportet igitur inesse homini altiores perfectiones, secundum quas sit dispositus ad hoc quod divinities moveatur; & istæ perfectiones vocantur dona, non solum quia infunduntur à Deo, sed quia secundum ea homo disponitur, ut efficiatur promptè mobilis ab inspi-*

ratione divina, sicut dicitur Isaia 50. Dominus aperuit mihi aurem, ego autem non contradico, retrorsum non abii.

Vocantur etiam in Scriptura perfectiones illæ Spiritus Isaia 11. *Requiescet super eum Spiritus Domini, Spiritus sapientia & intellectus, Spiritus consilij & fortitudinis, Spiritus scientia & pietatis, & replebit eum Spiritus timoris Domini.* Cujus appellationis varias & egregias rationes seu congruentias adducit Joannes à S. Thoma hinc disp. 18. art. 1. Prima est, quia perfectiones illæ donantur à Spiritu Sancto, cui nomen Spiritus, & nomen doni tribuitur. Secunda, quia ex amore spirante & ponderante, & veluti ex spiritu cordis Dei procedunt. Tertia, quia quasi ipso Dei halitu inspiratur anima, quæ ipsis ornatur, amplectendo ipsum quasi sponsum osculantem se, & osculo oris sui spiritum ei immittentem, ut perficiantur, & eleventur virtutes ad superiorem modum operandi, juxta illud Psal. 32. *Verbo Domini cali firmati sunt, & spiritu oris ejus omnis virtus eorum.* Denique dona illa cœlestia Spiritus appellantur, quia his homo à Spiritu Sancto agitur, movetur, ac impellitur ad opera ardua & extraordinaria, juxta illud Apost. ad Roman. 8. *Qui Spiritu Dei aguntur, hi filij Dei sunt.* Ubi Glossa: *Aguntur, dicit, non reguntur: plus est enim agi, quam regi: agi enim dicimus aliquem vix agentem, regi autem quasi jam aliquid agentem, qui ideo regitur ut rectè agat: sed aguntur non quod nihil per se agant, sed quod à aliquo agant, impetu gratia impelluntur.* His præmissis

Duæ circa illa dona occurrunt difficultates, in titulo hujus articuli insinuatæ, & breviter hinc discutiendæ ac resolvendæ. Prima est, an illa sint propriè habitus? Secunda, an distinguantur à virtutibus Theologicis, & moralibus infusis?

§. I.

Duplici conclusione utraque difficultas resolvitur.

DICO primò, dona Spiritus Sancti esse propriè habitus. Ita communiter docent Theologi cum D. Thoma hinc art. 3. licet aliqui, ut refert Lorca, existimaverint hæc dona solum esse actus quosdam virtutum speciales, non habitus.

Probatur primò: Isaia 11. dona omnia in Christo permanenter fuisse asseritur, his verbis: *Requiescet super eum Spiritus Domini, spiritus sapientia & intellectus &c.* requiescere enim permanentiam importat: Sed donum permanenter inhærens est habitus, non verò actus, vel dispositio transiens: Ergo dona Spiritus Sancti sunt veri habitus, non verò actus, aut dispositiones transeuntis.

Probatur secundò: Anima nostra est mobilis à triplici motore, scilicet à ratione, à lumine gratiæ & fidei, & à speciali impulsu & instinctu Spiritus Sancti præter communes regulas naturæ & gratiæ: disponitur autem ut facillè & connaturaliter moveatur à ratione, per virtutes morales acquisitas; ut moveatur à lumine fidei & gratiæ, per virtutes morales infusas: Ergo ut connaturaliter moveatur à Spiritu sancto, debet etiam per aliqua dona habitualia disponi, ac proinde dona illa debent esse veri habitus, sicut virtutes morales acquisitæ & infusæ.

Confirmatur: Per dona nobis, ut ita loquar.